

## Hajdúnánás tanyavilága a 19–20. században

Kutasi Imre

DE BTK Néprajzi Tanszék

*kutasiimre1@gmail.com*

Hajdúnánás kiterjedt, több, mint 46 ezer katasztrális holdat kitevő határában egykor számtalan tanya helyezkedett el. Létrejöttük – az ország más tanyás vidékeihez képest – később, csak a 19. század folyamán következett be. A század elején lassan zajlott le a folyamat, kezdetben csupán speciális határrészekben nagybirtokosok tudtak tanyagazdaságot létrehozni. Majd a tagosítás befejezése és a nyomáskényszer felbomlása után minden akadály elgördült a tanyák kialakulása előtt, és az 1880-as évek második felétől megfigyelhető a külterületi lakosság növekedése, amely az első világháború után még nagyobb lendületet vett. A várostól messze, akár 10–13 km-re, farmtanyákon élő lakosság életkörülményei, összehasonlítva a belterületen élőkével, sokkal rosszabbak voltak. Még a 20. század elején sem voltak a határban külterületi szervek, iskolák, boltok, így a lakosságnak komoly erőfeszítést és tervezést igényelt a hivatalos ügyek intézése, sőt a mindennapi élethez szükséges termékek beszerzése is (pl.: petróleum, só, bors, gyufa stb.). A hatóságok észlelték a problémákat, így az 1920-as évek közepére három tanyai iskolát is felépítettek, amelyeket a későbbiek folyamán továbbiak követtek. A virágzó tanyavilág pusztulása az 1945-ös földosztást követő tanyaépítési hullám után következett be. A létrejövő termelőszövetkezetek nagyüzemi mezőgazdaság létrehozásába fogtak, amelyet a magánbirtokokon található tanyák hátráltattak. Így a hatalom intézkedéseivel igyekezett a külterületi lakosságot a belterületre való költözésre bírni. Ennek eredményeképpen a tanyarendszer meglepő gyorsasággal, lényegében a 20. század végére el is tűnt. Előadásom célja e tanyavilág bemutatása, kitérve létrejöttére, besűrűsödésére, a tanyaiak életmódjára, életkörülményeire, valamint a tanyarendszer pusztulására. A téma bemutatására levéltári forrásokat, kéziratos térképeket, népszámlálási statisztikát és félig strukturált, többalkalmas interjúkat használok fel.